

Uredništvo i uprava  
ZAGREB, MASARYKOVA 28a  
Telefon 67-80  
Uredništvo in uprava  
za Slovenijo in slovenski del  
Julijske Krajine  
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

# ISTRA

Pomožimo  
da list izlazi  
na 6 strana

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

## MANJŠINSKI KONGRESI

»Čudno je v teh časih govoriti o manjšinah in o manjšinski zaščiti, ko se vse pripravlja na vojno«, to je približno misel vseh hladno mislečih ljudi, zlasti pa tistih, ki se jih stvar nič ne tiče, čeprav so sicer dobri in pošteni ljudje. Med takimi misleči spadajo tudi tako imenovani zapadni demokrat, ki jim pravda narodnih manjšin ni bila nikoli prav razumljiva (saj tudi niso poznali takih narodnostnih bojov in sovinitve kot pri nas). Že pred leti so na primer zapadne demokracije postrani gledale narodno manjšinsko gibanje, smatrajoč ga za nekako drzno upiranje in zato se jim tudi ni zdelo potrebno in oportuno »mešati se« zaradi tega vprašanja v notranje zadeve krivih držav. Če so državni velesil dobro premislili zadevo, so tudi opazili, da bi se kdo ve kje in kdaj tudi njihovi državci lahko kaj očitalo, češar zdaj druga rada ne sliši. Da ne bo kasnejših sitnosti, se jim je zdelo torej najbolj pametno, že od začetka zatajiti kar ves ta problem. Letos vidimo, kako je bilo to ravnanje velesil napadno.

Kakor v vseh mednarodnih vprašanjih so namreč tu še razna druga stališča, ki so tudi ali še bolj napačna in jasno je, da če se nekatera teh stališč v življenjski preskušnji srečajo in križajo, ne more iz vseh skupaj nastati nič boljšega, nič dobrega. Kajti le navidezno se je mogoče izogniti tako važnim problemom, kakor je vprašanje narodnih manjšin. Če se je zapadnjaško javno mnenje umaknilo »Vmešavanju« v notranje zadeve fašističnih držav, katere, kakor vemo, že načelno zatirajo vsako manjšino, se s tem vprašanje ni rešilo, in sicer niti zanje ne. Tisti, ki je napadal, se zaradi oportunitizma velikih sosednjih držav ni ustavil, temveč je le še bolj pogumno in predrzo nadaljeval svoj pohod. Posledice »miroljubnega« zapadnjaškega stališča v tem vprašanju in posledice fašističnega zatiranja stališča so se tako sčasoma zblizale in je krivda na končnem stanju postala na ta način nedeljiva. Letos zapadne velesile lahko opazujejo in občudujejo svoj uspeh. Brez krivičnega obtoževanja namreč smemo reči, da so velesile zakriville sedanje obupno stanje narodnih manjšin, da so države pokroviteljice Društva narodov krive sedanje zapletenosti vsega našega problema.

Obris sedanje krize v manjšinskem vprašanju, ki je dosegla svoj višek v izigravi londonskega manjšinskega kongresa za cilje nemške fašistične in imperialistične politike, so bili namreč poznavalcem razmer že davno vidni. Kazala se je bližajoča nevarnost že v tem, da redni kongresi v Ženevi nikakor niso bili niti med nami tako priljubljeni, cenjeni in spoštovani, kakor bi jim privoščili kot soudeleženi člani. Tudi pri nas se je čutila ob njih že davno neka napetost, v kateri pa za trezno presojo ni bilo zadostnih argumentov ne na eni ne na drugi strani. Nezadovoljni del naše manjšine je mogel le dobrih poznavalcem problema — in teh je pri nas izredno malo — prikazati veliko škodljivost takšnih kongresov, kakršne smo bili prisiljeni voditi pod nemškim vodstvom in nemško večino.

Zaradi različne ocene kongresov se je tudi razdelila inteligenca slovenske narodne manjšine tako globoko na dva tabora, ki se — kar je značilno — delita predvsem po tem ocenjanju kongresov in šele v drugi vrsti po svetovnih in političnih naziranjih. To je dokaz, da smo mi vsi sedanje krize kongresov že davno čutili.

Nastaja torej vprašanje, zakaj nismo hoteli in utegnili grozečo nevarnost že prej zadostno upoštevati. Ne da bi hoteli prizadeti vodilnim politikom naše manjšine kaj očitati, smo končno prisiljeni, da poiščemo odgovora na to vprašanje.

Za danes naj ugotovim na tem mestu zgolj eno važno dejstvo, katero so doslej

## Kongres narodnih manjina

UMJESTO OTSUTNOG DRA. WILFANA PRETSJEDAO JE KONGRESU PRETSTAVNIK MADJARA U ČEHOSLOVAČKOJ — ZAŠTO JE BASKIJSKA DELEGACIJA NAPUSTILA KONGRES

U Londonu je 14 i 15 o. mj. zasjedao kongres evropskih narodnih manjina. Na kongresu održali su među ostalim govore kao gosti britanski pukovnik Mallon i lord Dickinson, pretsjednik svjetskog Udruženja za Ligu naroda, koji su kongresu izrazili simpatije britanske javnosti. Pukovnik Mallon dao je u govoru sugestiju da se sklopi jedna vrst pakta u četvero između velikih sila koje su zainteresirane da se uredi problem manjina. Poslije toga su govorili predstavnici sudetskih Nijemaca Henlein, Rutha i Franck. Poslije završenog zasjedanja izaslanici kongresa sastali su se — kako pišu novine — s

predstavicima sviju britanskih stranaka. KONGRESU JE PRETSJEDAO IZASLANIK MADJARSKE MANJINE U ČEHOSLOVAČKOM PARLAMENTU UMJESTO OBOLJELOG DRA WILFANA, PRETSTAVNIKA JUGOSLAVENSKE MANJINE U ITALIJI.

Baskijska delegacija, koju su sačinjavali Labayen i Delaceta, POVUKLA SE S MANJINSKOG KONGRESA, POŠTO JE KONGRES ODBIO REZOLUCIJU, ŠTO JU JE PREDLOŽILA BASKIJSKA DELEGACIJA, A KOJA SADRŽI OPTUŽBE PROTIV NJEMAČKE I ITALIJE.

»To nije kongres manjina, već svenje-mački kongres«, izjavio je Labayen napuštajući dvoranu. Pretsjednik kongresa izjavio je na to, da se politika kongresa sastojala uvijek u tome, da se odbije određena optužba bilo protiv koga.

Drugi baskijski delegat pročitao je notu, u kojoj se veli da se baskijska delegacija povlači. Delaceta je dodao: »NADALI SMO SE DA ĆE BITI USVOJENA REZOLUCIJA S PROSVJEDOM PROTIV NAPADAČA NA NAŠU ZEMlju, ALI SMO SE UVJERILI, DA SE TO NE SLAŽE S PROCEDUROM KONGRESA«.

## KOMENTAR „JOURNAL DE GENEVE“

Ženevski list »Journal de Geneve« u uvodnom članku poklanja pažnju kongresu evropskih narodnih manjina, koji se ove godine držao u Londonu, a ne kao obično u Ženevi. List veli da radi toga nije Ženeva izgubila važnost za kongres. Nasuprot su kongresisti u izboru Londona za sjedište svojih raspravljanja dokazali da je Ženeva centar njihove pažnje. Od Društva naroda, a prema tome i od jednog od najvažnijih članova Društva naroda — Velike Britanije — očekuju kongresisti poboljšanje sadašnjeg stanja narodnih manjina.

U članku se navadja kakvih narodnih manjina imade obzirom na etničku pripadnost i države — Kongres narodnih manjina reprezentira 27 milijuna. U Evropi imade 40 milijuna pripadnika manjinama, a ako se uzme u obzir i narodne manjine u evropskoj sovjetskoj Rusiji, to ih imade 80 milijuna.

»Stanje narodnih manjina« piše »Journal de Geneve« — de facto se pogoršava. Izvjesne države, koje su privilegovane mirovnim ugovorima, pokazuju želju da se oslone na homogeni narod-

nost a da absorbiraju svoje manjine. Odatle proizlaze sve drastičnije mjere. Manjine su pogodjene sa ekonomskog stanovišta: onemogućuju se narodnim manjinama slobodne profesije, nalažu im se užasni procenti za prijem u poduzeća, daju se naredjenja manjinskim tvrtkama koje uposljuju radnike većine. Pripadnik manjine i neuposleni su često sinonimi. Ima zakona u izvjesnim državama i u izvjesnim slučajevima, koji dozvoljavaju eksproprijaciju i pače deportaciju. Konačno su kulturna prava narodnih manjina ugrožena pomoću škole. Kongres nar. manjina nastoji da potvrdi u prvom redu na pravo samoopredjeljenja naroda. On ne misli da manjine moraju biti asimilirane. Pače protivno: njihova domovina, koja je bila i domovina njihovih predaka, pripada njima. Oni imaju pravo da ondje žive uz narodne većine. Radi toga treba uspostaviti normalne i pravedne okolnosti koje će dozvoliti drugorodnim manjinama da žive zadovoljne. To je najbolji način da se pobije svaki iredentizam. Bez pravednosti nema mira. To je

aksjom kojeg bi morali imati na umu pobornici statusa quo. To nije pitanje ideologije već jednostavnog čovječanstva. Apriorbirana danas socijalnim problemom zapadna Evropa ne poklanja moguće dovoljno pažnje ovom pitanju, koje kod nje ne postoji, ili je u sasvim drugom obliku.

Odgovornost Evrope, naročito velikih sila je u tom pogledu ogromna. To je da ne mogu djelovati u Društvu naroda da fiksirani ugovori ne ostanu samo mrtvo slovo, da manjinske klauzule budu lojalno i potpuno respektirane i aplicirane.

Učiniti da problemi manjina izadju iz domene malene politike ili iz velike internacionalne i egoističke politike i da budu postavljeni u plan viših i općih interesa ljudske pravde i mira, zar je to — neostvarljiv ideal?

Ako treba tolikih napora da se respektiraju i obaveze država prema narodnim manjinama, kako će biti sačuvane manjine, koje nisu zaštićene nikakvim ugovorima.

## Tuberkuloza se pase po naših vasesh

Reka, julijs 1937. (Agis). Odkar imamo v Ilirski Bistrici protituberkulozni dispanzer je šele lahko opaziti, kako stopnjuje med našimi ljudmi odstotek bolnih na pljučih. Razmere v katerih živi naš človek zadnja leta in pa večne skrbi in negotovost mu počasi razkrajajo zdravje. Slučaji tuberkuloze so bili pri nas tako redki, da res nismo mogli govoriti o tuberkulozi in še ti so večinoma izvirali iz kakšnega prehlajenja, med tem ko so zdaj čim dalje pogostejši. Nova protituberkulozna naprava v Ilirski

Bistrici, ki se nahaja v bližnjem Kozleku, ima na razpolago vsa najmodernejša sredstva in priprave za zatiranje in zdravljenje jetike, tako tudi aparaturo za rentgen, za obsevanje itd., ki se jih lahko vsakdo brezplačno poslužuje. Vse kaže, da vsi otroški vrtci, vse ustanove, počitniške in druge kolonije, v katere pošiljajo našo mladino, ničesar ne izdajo, obratno, zdravstveno stanje našega podeželskega človeka peša. Naše podeželje bi ozdravilo samo primerne razmere.

naši najboljši ljudje iz izobraženskih vrst radi preskakovali, in to je: dejstvo, da je vprašanje narodnih manjšin mednarodno in razredno vprašanje. Pozabljali so resnico, da rešitev našega vprašanja v pravem smislu ne diši ne fašističnim ne demokratičnim velesilam, razen seveda, če se jim da zasukati v njihovo korist. — In če pogledamo na vsa leta nazaj, takoj spoznamo, da so se kongresi res le toliko »posrečevali«, kolikor so znali biti neodločni, neškodljivi, ali pa celo učinkovali kot zgolj pomirjevalno sredstvo.

Da so se kongresi temu njim vsiljenemu značaju diplomatske igracije prilagodili, je bila zanje usodna napaka, pa toli huda napaka, da se je vsak izmed zadnjih kongresov ob prvem zunanjem udarcu s strani fašizma utegnil spremeniti v kongres proti demokratičnim pravicam ljudi in narodov, ter zato tudi proti manjšinam, ali pa celo neposredno v kongres proti manjšinam. In v to se je letos spremenil, ko je postal zagovornik — eksponent nasilja in barbarstva nad malimi narodi. Morda je večino izmed nas presenetila samo okolnost da se je ta obrat izvedel že letos.

Natanko povedano, se je pa kongres sprevrgel že lani in predlanskim. Že lani smo zaradi tega z njim v vsej tišini nehali pozitivno računati in samo naša splošna dezorientiranost nas še drži skupaj z napravo, katere celotni sestav je bil v načelu smrtno zadet s prvo odpravo svobodnih volitev v evropskih državah. Odtod tudi naša predolgo trajajoča dezorientiranost, zgubljenost v celotnem vprašanju. Poslej se bomo morali žal še poslednji lahkovernosti glede dosedanje mednarodne poti svoje propagande odreči. To je prvi veliki uspeh — čeprav se to čudno sliši — prvi veliki uspeh manjšinskih kongresov in morda je bilo potrebno, da smo nanj disciplinirano počakali.

Vsa naša narodna skupnost in skupnost evropskih manjšin je dobila nov nauk. Z londonskim kongresom se je dovršila za nas prva etapa manjšinskega gibanja. Kar pride poslej, mora biti pozitivno, in da bo res to, kar se bo smelo imenovati v sodobnem pomenu res ljudsko gibanje, mora biti njegovo geslo: odločnost, čeprav bo to geslo pomenila notranje korenita reorganizacija od vrha do tal!

## JUGOSLAVENSKO-TALIJANSKI TRGOVINSKI ODNOSI

Talijanski kapital u Jugoslaviji

Za osam mjeseci »provizoriuma« jugoslovenska trgovačka bilansa s Italijom pasivna je za 43.7 milijuna dinara. Prema statističkim podacima jugosl. izvoz u Italiju od 1 oktobra 1936 do 31 maja o. g., odnosno za 8 mjeseci iznosi 269.5 milijuna dinara. Uvoz iz Italije za isto vrijeme iznosio je 313.2 milijuna dinara. Prema tome trgovinski saldo sa Italijom za gornje vrijeme pasivan je za 43.7 milijuna dinara.

I do sada — prije sankcija — kada je trgovački saldo bio za Jugoslaviju aktivan nije se moglo govoriti o aktivnosti zato što je talijanski kapital angažiran u Jugoslaviji, pa su dobici odlazili u Italiju, što se iz statistika nije moglo vidjeti, ali bilansa se time penjala u korist Italije. U posljednje vrijeme se talijanski kapital sve jače angažira u jugoslovenskoj industriji i bankarstvu, pa će se taj omjer mijenjati sve više u korist Italije. Do sada je u Jugoslaviji 490 milijuna talijanskog kapitala.

## BANCA COMMERCIALE ITALIANA U BEOGRADU

Upravni odbor Banca Commerciale Italiana u Milanu donio je odluku da u Beogradu osnuje svoje generalno predstavništvo za Jugoslaviju. Prema tome odustalo se od otvaranja filijale ili prenosa sjedišta Hrvatske banke iz Zagreba u Beograd. Za šefa predstavništva imenovan je g. dr. A. Metca iz Zadra, koji se već nalazi u Beogradu. Doznaje se, da se i Banco di Roma mnogo interesira za poslove u Jugoslaviji.

## ZAPLENJENA RESNICA

ima većjo silo kot tisočkrat izkričana laž!

## Problem naše omladine

U vezi s našim člankom o problemu naše omladine primili smo od jednog prijatelja lista ove rečenice, koje rado donosimo u uvjerenju da rasprava o ovom aktualnom pitanju nije nikako na odmet.

(Ur.)

Već u dva navrata list »Istra« pokreće pitanje problema naše omladine. U posljednjem broju na uvodnom mjestu objelodanjen je članak pod naslovom »Problem naše omladine«. Taj članak valja pohvaliti, jer je pisac u njemu iznio bitno o pitanju naše omladine, koja je krivicom starijih zapostavljena. Omladini nije dano dovoljno prilike samostalnog rada, pa je najvećim dijelom prepuštena samoj sebi da radi kako zna i može. To je jedna velika pogreška. Stariji nisu mislili na onu uzročnicu: »Na mladima svijet ostaje«. Možda imade svoga razloga zašto se to propustilo, ali ako ga i imade on se sada ne može opravdati, već valja na vrijeme gledati da se popravi.

Omladini treba odmah okupiti. Ona treba da započne gdje su stariji stali. Omladini treba dati mogućnost rada i priliku da u svome radu osjeti odgovornost.

Omladina treba da osnježi zamrlu atmosferu. Ona je preneseno pozvana i dužna da završi započeto djelo. A. M.

## Priprave za gradnju novih javnih poslopija u Il. Bistrici

Reka, julija 1937. (Agis). Ilirska Bistrica se počasi širi i dobiva lice malega mesteca, za kar posebno skrbijo fašistične oblasti. Veliko poslopje, ki sta ga zgradili občina in reška banka »Cassa di Risparmio«, nazvana »palaca« je poleg dvorca kneza Schönbrunn-Waldenburga najlepše poslopje, zidano po prihodu Italijanov, da ne omenimo še obsežnih vojašnic za vojake, oficirje, karabinjerje in druge uniformirane ednice, ki pa so večina izven trga. Kakor javljajo, so oblasti sedaj odkupile obširno zemljišče, imenovano »Videm«, ki leži pod pokopališčem, ob glavni cesti med Trnovem in Ilirsko Bistrico. Tu namestavljajo zgraditi predvsem poslopje za sodne in jetniške prostore, dalje bolnico in pa poslopje za državno srednjo šolo — gimnazijo. Načrti za vse te nove zgradbe so deloma že dogotovljeni, deloma še v delu. Kod Bistrice, tako bo tudi Trnovo s temi poslopji na zunanjo zelo pridobilo. Vprašanje pa je finančna stran teh projektov! V čigavo breme bo padlo vse to? Nova bistriška občina je do danes že tako močno obremenjena, da o novih bremenih res ne more misliti.

## NAŠ ROJAK SE JE VRNIL IZ ABESINIJE

Ljubljana, julija 1937. (Agis). V začetku tega meseca se je vrnil k svojim staršem v Zagorje ob Savi naš rojak Minko Barej, sin upokojenega rudniškega zidarja Ivana Bareja. Mlajši Barej se je rodil v Zagorju, a je zamudil rok za pridobitev jugoslovanskega državljanstva in je pred šestimi leti odslužil vojaščino v Italiji. Ko se je vrnil domov ni dobil več dela pri rudniku, vrnil se je v Italijo kjer je bil sprejet v vojaški delavski oddelk in z njim poslan v Abesinijo, od koder je prišel sedaj na dopust. O Abesiniji ve marsikaj zanimivega povedati. Svoje spomine namerava tudi napisati.

### KUPNJA NOVE OPĆINSKE KUĆE

Materija, jula. U više smo navrata javili kako je naša općina namjeravala da kupi kuću od g. Zupanića u kojoj bi se imala smjestiti općina, škola, karabinjeri i milicija, ali protiv ove odluke protestirao je narod iz cijele općine, jer je narod odviše siromašan. Općinski faktori morali su od toga odustati, ali na nagovor nekolicine ovdašnjih fašista kojima stoji na čelu Stanko Marenci, općina je kupila jednu drugu kuću i to od bivšeg općinskog tajnika Gulina za svotu od 40.000 lira. U tu su kuću smjestili općinsku upravu i fašističko udruženje. Tom kupnjom naložili su nama kraj onako velikog duga koji se sastoji od nešto preko milijun i pol, još i ovaj teret od 40.000 lira, a narod živi u najvećoj bijedi.

## MILIJON LJUDI SE IZKRCA ALI VKRCA U TRSTU VSAKO LETO

V lanskem letu se je vkrvalo v Trstu na parnike, ki vršijo potniški promet z bližnjimi kraji v Istri in Tršičem. Gradežem do Benetk (kabotaža) okrog milijon ljudi. Prav toliko se jih je tudi izkrcalo. Nobeno drugo mesto v Italiji nima toliko obrežnega prometa kot Trst, kajti vsa druga daleč zostajajo v tem pogledu. Napoli beleži komaj 445.000 oseb, druga mesta pa še mnogo manj. Da ima Trst toliko prometa je treba pripisati temu dejstvu, da se nahajajo na robih tržaškega zaliva mnoga mesta, ki težijo v Trst in zaradi tega ker je vožnja po morju cenejša in pa tudi hitrejša ter bolj dostopna, kakor po suhem, kjer hribovit svet ovira promet. Poleg vsega tega ima Trst centralno lego v kotu zaliva. Benetke na pr. imajo le 10.000 prometa. — (Agis).

# Cadorna je pripravljala napad na Francijo

## L. 1914. se je Italija pripravljala za vojno proti Franciji

Dne 11 aprila t. l. je prinesel »Popolo d'Italia« dolg članek izpod peresa Angela Gattija, ki je izražal svojo nejevoljo zaradi tega, ker se je proslava nekdanjega generalissimusa Cadorne preveč zavlekla. To se ni spodobilo, saj je bil Cadorna kljub temu velik mož. Če so ga zadele nesreče, ni bila to njegova krivda. Pri tem je opisal tudi vse njegovo delovanje neposredno pred dobo svetovne vojne. Bil je že takrat poveljnik vseh italijanskih vojnih sil, ko se Italija še ni odločila za katero stran naj bi se vojskovala... Cadorna je bil tisti mož, ki se je prav za prav šele odločil skupno z italijansko diplomacijo, da se Italija odcepi od trozveze (Nemčija, Avstrija, Italija) in da pristopi antanti.

Da dobimo jasno sliko položaja tik pred svetovno vojno, moramo orisati celoten položaj v takratni Srednji Evropi.

Da obdržimo svojo politiko, ki je močno dišala po konservativizmu, so se Rusija, Nemčija in Avstrija združile v trozvezo, da bi bile kot protiutež napram Franciji in Angliji. Takrat je bila na strani Francije tudi Italija, saj je baš Francija doprinesla največji del k ustanovitvi italijanske kraljevine in je bilo med njima tudi iskreno prijateljstvo. Toda po l. 1883, ko je Francija zavzela Tunis se je prijateljsko razmerje med Francijo znatno ohladilo. Italija je namreč dolgo časa mislila, da bi si prisvojila Tunis, ki bi bil zanjo velikega vojaškega, političnega in tudi gospodarskega pomena, toda Francija ji je to deželo vzela skoraj pred nosom, ko se je Italija pripravljala za osvojitve in ko je že bila gotova,

da bo njena kolonija. Zato se je Italija razočarana oddaljila od Francije in se naslonila na Avstrijo in Nemčijo, ter je tudi tako zamenjala Rusijo v trozvezi, ki je že prej iz nje izstopila.

Ko je izbruhnila vojna med Avstrijo in Srbijo, bi Italija morala kot član trozveze stopiti na stran Avstrije in pričeti vojno proti antanti. Italija, kot bomo videli, se je tudi dejansko pripravljala na to. Avstrija je začela z njo s svoje strani direktne pregovore in je nudila za njeno pomoč poleg dela francoskega ozemlja ter obrežja (Korziko itd.) tudi nekaj svojega ozemlja, in sicer Trst, Južno Tirolsko, del Goriške in Kranjske ter nekaj dalmatinskih otokov. Trst pa bi imel postati svobodna luka. Toda tudi na strani antante so bili pridno na delu, da bi pridobili na svojo stran Italijo. In to se jim je kmalu posrečilo. Oni so tudi nudili več, kot je mogla nuditi Avstrija in Italija je pristopila k antanti in postala zopet sovražnica Avstrije. 26 aprila 1915 je bil sklenjen znani londonski pakt, kjer je antanta nudila poleg tega, kar je nudila Avstrija, še severno Dalmacijo, toda brez Reke. Tako se je začelo baratanje z našo zemljo, in tako smo bili tudi končno pridani. Pregovori za to za nas žalosno pogodbo so trajali skoraj eno leto. Dne 28 julija 1914 so se pričele sovražnosti med Srbijo in Avstrijo, 11 aprila 1915 so podpisali londonski pakt in že 24 maja istega leta so italijanske čete udarile na Sočo. Nadaljna zgodovina nam je dobro znana.

Angelo Gatti je opisal vlogo Cadorne baš v času, ko so se razvijala pogajanja

med Italijo in antanto. 14 julija 1914 je Cadorna nasledil generala Politiija, šefa generalnega štaba, ki je nenadoma umrl in že čez deset dni je on prevzel njegovo mesto, t. j. 24 julija. 31 julija je že predstavil Njeg. Vel. (kralju Viktoru Emanuelu III), piše Gatti, sintetično spomenico o zbiranju italijanskih čet na severozapadu (to je na meji proti Franciji) in o prevozu čimvečje ga števila vojaških sil v Nemčijo. Kralj je potrdil in odobril ta načrt. General Brusati, kraljev adjutant, je Cadorni dne 2 avgusta že vrnil potrjeno omenjeno spomenico. Takoj na to je bila italijanska vojska pripravljena za razvrstitev vzdolž francoske meje, pa tudi pripravljena za odhod na Ren in nemško-francosko mejo. Šef nemškega generalnega štaba, general Conrad je posebe poslal privatno pismo Cadorni, da bi Italija dala na razpolago Avstriji več čet, kot sta s pokojnim generalom Pollijem že prej določila z ustnim razgovorom. Bivši vojaški odposlanec v Rimu je namignil Italiji, da bi eventualno dobila Nizzo, Korziko in Tunis, če bi se držala zavezništva. Baš istega dne, ko je Cadorna dobil od kralja potrjen svoj vojni načrt, je Italija objavila, da ostane nevtralna v takratni vojni. Seveda se je položaj na mah spremenil, Italija je bila že pod vplivom antante.

K temu ni treba nobenega komentarja, saj bo vsak videl, da je bila pri vsej tej veliki tragediji po sredi samo trgovina in da niso bili nobeni ideali, ki naj bi vodili k žrtvam, čeprav so bili takrat in so še danes na ustah tistih, ki so »prodali« in »kupili« našo zemljo. — (Agis).

## Premog in italijansko gospodarstvo

V zadnjem času opažamo, da Italija polaga veliko važnost na iskoriščanje premogovnikov, posebno v Istri in na Sardiniji. Sankcije so je prisilile, da temeljito prouči vsa ležišča in da poveča proizvodnjo.

V letu 1935 je znašal uvoz premoga 12 posto celokupne vrednosti uvoza. Zanimivo pri tem je to, da se je konzum električne energije precej povečal, a nikakor ne na račun premoga in zaradi tega se ni mogel zmanjšati uvoz premoga. To dejstvo utemeljujejo s tem, da se je konzum obeh energij razvijal paralelno zaradi razvoja industrije. Kako je Italija uboga v pogledu obeh energij nas podučijo naslednje številke: Če sprememo električno silo v ekvivalentno silo premoga odpada na vsakega prebivalca Italiji 750 kg, v Franciji 2.600 kg, v Nemčiji 2.900 kg, v Angliji 4.300 kg in v Zedinjenih državah pa 7.100 kg. Mussolini se hoče na vsak način otresti tega uboštva in hoče dokazati, da je tudi Italija bogata na premogu. Zato se se sedaj z vsemi silami vrgli na produkcijo premoga.

V Labinu v Istri so tako dvignili produkcijo, da je poskočila od 28.000 ton na 80.000 mesečno. V času sankcij je

šlo na mesec iz premogovnega pristanišča celo do 200 ladij z 110.000 ton premoga. Število delavcev se je zvišalo od 1.500 na 6.500. Ker se ni bila zgrajena nova vas (Arsa), so morali za to zgraditi za delavce najprej celo vas barak. Prej so morali delavci prihajati na delo celo iz krajev, ki so bili 60 km oddaljeni od premogovnika.

Premogovnik na Sardiniji (v Bacu Abis) je mnogo manjši kot istrski. Tam je delalo prej samo 400 delavcev, a sedaj jih dela 1.700. Sedanja produkcija tega premogovnika znaša 300.000 ton letno. Izvozno pristanišče je S. Antico, kjer pristaniške naprave zmorejo zkrčiti 1.000.000 ton letno. Do tolike kapacitete namreč mislijo zvišati produkcijo. Zaradi tega bodo morali tudi tam zgraditi vas, kjer bo lahko stanovalo 12.000 ljudi.

V doglednem času mislijo produkcijo še bolj zvišati, tako da bo znašala letno 4.000.000 ton. S tem bi bila Italija olajšana za 500 milijonov ki bi jih ne bilo treba plačati inozemstvu. Celokupna premogovna ležišča v Italiji bi zadostovala po današnjih najlepših perspektivah za iskoriščanje v še večji meri kot danes in za veliko število let. — (Agis)

## Še o elektrarni pod Sv. Lucijo

Gorica, julija 1937. — (Agis). — O načrtu in pričetku dela pri novi elektrarni pod Sv. Lucijo, med Doblarji in Podselom smo v našem listu že ponovno govorili. To krat posnemamo po italijanskih listih nekaj zanimivih podatkov in številke o tej veliki elektrarni. Najprej so pričeli z graditvijo jezga, ki bo obokan in zidan z apnenecem. Jez bo stal v soteski pri Podselu, električna centrala pa bo pri Doblarjih, kamor bo prihajala voda po 3.800 m dolgem tunelu. Bazen za jezero bo držal 9.200.000 kub. met. vode, od katere bo 6.400.000 kub. met. uporabljen za turbine. Teren, kjer bo bazen je le malenkostnega pomena za poljedelstvo, ker je vedno poplavljen. Vsa naprava bo moderno urejena in vse zapornice se bodo premikale z električno silo. V primeru velikih poplav bo mogoče izprazniti bazen v teku 2—3 ur. Vodni padec bo znašal 45 m. Njegova nominalna potencia bo 30.000 HP, instalirana potencia pa 46.000 HP. Temelj jezga bo zgrajen s kasonom s pomočjo komprimiranega zraka v izmeri 30 x 15 m in bo 7 m visok.

### TALIJANI ŽELE DA GRADE PUTOVE U JUGOSLAVIJI

U obavještenim privrednim krugovima se tvrdi, da izvjesne talijanske finansijske i gradjevinke grupe imaju velikog interesa za gradjenje putova u Jugoslaviji. Te grupe podnijele su na mještarskim mjestima u Beogradu svoje predloge sa odgovarajućim ponudama.

### ITALIJA IMA ZELO MALO GOVEJE ŽIVINE

Po zadnjem popisu je imela Italija lansko leto 7.235.000 glav goveje živine, kar je zelo malo v primeri z njenim prebivalstvom. Francija ima dvakrat več goved, čeprav je njeno prebivalstvo manjše od italijanskega. Nemčija ima celo trikrat večje število, dasi je njeno prebivalstvo le nekoliko večje od italijanskega.

## SEZONA POČITNIŠKIH KOLONIJ SE JE PRIČELA

Trst, julija 1937. — (Agis). — Fašizem posveča našim otrokom tudi med počitnicami posebno pozornost. Samo tržaška pokrajinska fašistična zveza namerava letos poslati okrog 7.500 otrok v fašistične mladinske počitniške kolonije. Poslali jih bodo v 29 različnih kolonij na deželo in ob morju. Samo letos so na novo otvorili 14 počitniških postojank. Ker so tu otroci pod stalnim nadzorstvom italijanskih učiteljev ni tako bojazni, da bi se otrok odtegnil naukom, ki jih je tekom leta prejel v šoli. Fašistične oblasti podpirajo zlasti v naših krajih te počitniške kolonije in gredo za tem, da se namesti v njih vsaj za 1 mesec vsako leto čim več otrok našega podeželja. Tako je opaziti, da je v zadnjih letih število otrok, ki prebijejo vsaj mesec dni v skupnih počitniških kolonijah, zelo naraslo na Goriškem in Tržaškem. Veliko število takih kolonij prirejajo v soški dolini, zlasti za otroke iz onih krajev, ki so v bližini morja. Splošna znana počitniška kolonija je tudi v Ornem vrhu nad Idrijo, kjer so že pred leti zgradili v bližnjem gozdičku veliko moderno stavbo, kateri bi človek prisodil, da je letoviščarski hotel. Pa tudi drugod po naših krajih otvarjajo te počitniške kolonije. Toda otroci pridejo le malo v stik z okoljskim prebivalstvom. Poleg tega pa jim je strogo zabranjeno govoriti s komurkoli slovenski. Otvarjanje otroških vrtcev, novih šol, počitniških kolonij in kdo ve še kaj — vse to podpirajo fašistične oblasti samo z enim namenom, ki je nam vsem dobro znan!

## MALE VESTI

— Znana avtobusna družba, ing. Ribl & Co. je uvedla redno avtobusno zvezo med Gorico in Bledom skozi Ljubljano. Avtobus prihaja vsako soboto in odhaja v nedeljo.

— V Buenos Airesu sta se poročila Anton Santel in Josipina Žurga iz Bača.

— V Floresu (Argentinja) je umrl Franc Nemeč, star 33 let, doma iz Mirna. V Argentino je prišel 1924.

— Stroge odredbe je izdal tržaški mestni svet za krošnjarenje in stolnice. Ti bodo morali imeti na vidnem mestu obešeno koncesijo in bodo morali nositi znak svojega sindikata v gumbnici.

— Cesto iz Trsta na Opčine bodo razširili in popravili. To bo stalo 260.000 lir.

— V Argentini se je zgubil, kamor se je izselil 1929., Ciril Kerševan iz Gradišča pri Prvačini.

— V prvih pet mesecih l. 1936 je znašal deficit v italijanski trgovini 128 milijonov lir, v istem času t. l. pa 416 milijonov lir. Omeniti je treba, da letos ni bilo sankcij. Poleg tega bi bilo treba te uradne številke tudi nekoliko korigirati...

— Minister za korporacije Lantini je izdal vsem obmejnim prefektom stroga navodila za pobiranje cen, ker se je opazilo, da v teh pokrajinah cen rasejo. Prefekti morajo zaradi tega pošiljati vsak teden izkaze o cenah v Rim.



## NAŠA KULTURNA KRONIKA

## ROŽENICE

»Na svakem samlju na svakem piru...«

I zaista nije u Istri bilo sajma ni pira ni zabave, gdje se ne bi čule »roženice«, kako u južnoj Istri nazivlju glazbalo, što je inače poznato pod imenom sopile ili — sopele.

Kobler u svojoj knjizi »Memorie per la storia della citta liburnica di Fiume« veli (sv. I, str. 166) da je na dan sv. Jakova (25. jula) g. 1579 došlo u Opatiju do svadbe između Kastavaca i Riječana, i da su otada uvrijeđeni Riječani prestali da polaze u Opatiju na sajam. Ali da se stara navada »ne zatara« Riječani su svake godine u napomenuti dan polazili u Rečice, mjestance u blizini Kantride, i tu bi do kasne noći plesali pod domaćim sopilama ili kako ih već neka naša gospoda — a s njima i dobičina pok. Kobler, — zovu tororo. Riječ u novije vrijeme skovana, može biti i iz prezira prema našem starom glazbalu! Medjutim to nije smetalo ni građane kao ni seljake, da se u izvjesnim zgodama uhvate u kolo i da u zvuku naših sopila, ili kako bi naš Balota rekao: roženica, provedu nekoliko ugodnih časova pod murvom, ladonjom ili drugim kojim stablom. Sopile su bile u uporabi stotine i stotine godina prije one historijske svadbe u Opatiji g. 1579, i zvuci, što ih sopci na njima izvode iz pradavnih su vremena, iskonski. Ti su zvuci polegli na dušu jednom našem darovitom čovjeku, koji je već u svom prvom djetinjstvu uživao u njima i gdje god bi čuo glas sopila, pohađao bi da ih sluša i da sve one njihove prastarinske glasove u sebe upije. I kao pravi od Boga nadahnuti miljenik Vila, on je od svih tih godinama i godinama skupljenih glasova stvorio veplesan, kojoj je prema naslovu jedne vrlo lijepe pjesme dao ime »Roženice«.

Taj bogodani umjetnik — Ivan Matetić — rođen je u selu Ronjgi, kraj sv. Mateja na Kastavštini. Dugo je radio na tim svojim »Roženicama«, ali ih je i sretno završio i mi smo ovdje na Sušaku imali 5 prošlog juna sreću da to

njegovo divno djelo čujemo u izvedbi čuvenog našeg pjevačkog društva »Lisinski«.

Svi, što su prisustvovali izvedbi toga divnoga djela bili su vanredno razdragani i prožeti nekim blaženim osjećajem slušajući skladbu, koja se može s pravom ubrojiti među najbolja svjetska djela te ruke. Kad slušate neke moderne kompozitore boljeg glasa, sama vam od sebe naličuju imena nekih njima srodnih majstora, dok naš Matetić stoji sam: od prve note do posljednje sve je njegovo i naše. Remek djelo!

A kako da ga nazovemo mi, Istrani, što sve one mile glasove nosimo već onamo od rođenja u svojim dušama? A nosili su ih i naši stariji »od bog zna kega vika...!« Kako je bilo nama, dok smo kroz onu divnu muziku slušali tešku istinu, što je dvoranom bolno zajecila:

»Vajk su naši dani teški bili...  
»Mučan nam je bija kruh naš svakidani...  
Kašu su jili naši stari i brmeč su bristili  
stariće ovsu prodavali da kupe malo soli,  
ma ki bi od nas unako, kako su oni umili

zakanta:

»Rodila loza grozda dva?«

I mi smo tu pjesmu one večeri slušali i plakali. A u nama nije bilo žilice, koja nije zadrhtala, kad se ono nad podušenom mlo pjevanje zbora digao jedan glas i potresen do srži izrekao:

Velike sopele svire već milijar lit,  
kroza nje govore glasi naših starih  
od davne davnine  
kamogod se krenemo, oni gredu s nami,  
glasi crlene zemlje i krasa, glasi domovine.

Remek djelo? Još više:

Čudo je ona veplesan, pravo veliko čudo!  
(»Mornar«)

Viktor Car Emin

## ODKRITJE SPOMENIKA S. GREGORČIČU

Društvo Soča — matica v Ljubljani poslala je ta le poziv: Naš hvaležni narod odkrije svojem velikemu pesniku in preroku Simonu Gregorčiču spomenik na predvečer rojstnega dne Njegovega Velikanstva Kralja Petra II. 5. septembra 1937. ob 15. uri v Ljubljani na Napoleonovem trgu pred novo palačo sveučilišne knjižnice. S slavnostno akademijo se poklonimo 4. septembra zvečer najvrednejšemu klicarju domovinske ljubezni z bregov bistrice Soče in njegovi preroški pesmi. Dne 5. septembra bo ob 3. popoldne slovesno odkritje po načrtih naših umetnikov arh. prof. Plečnika in kiparja Zdenka Kalina. Po odkritju bo narodna veselica na telovadišču na Taboru in v notranjih prostorih. Letošnja proslava rojstnega dne Njegovega Velikanstva Kralja Petra II. bo posvečena orosvetnemu preporodu našega naroda

ob Soči in Jadranu, kjer smo pred 55 leti sprejeli »Zlato knjigo« Gregorčičevih pesniških injekcij, s katerimi je veliki pesnik že takrat klical v življenje svobodno Jugoslavijo. Njegov poziv: »Brodarjem pomoči nesimo, naš čolnič pogube otimo!« je danes posebno značilen in zapoveda vsemu našemu narodu, da se udeleži slavnostnega odkritja z vsemi svojimi prosvetnimi društvi, s polnoštevilnim članstvom, z vsemi narodnimi nošami, z društvenimi prapori in pevskega zbori.

Prosim Bratska društva, da nam javijo svoj prihod s številom udeležencev, narodnih noš, pevcev, prapora itd. Polovična vožnja iz vseh krajev Jugoslavije v Ljubljano je zagotovljena z odlokom Ministrstva saobraćaja br. 13242, z dne 15. VI. 1937.

Uprava društva Soče

talijanska gospoda, da se primjerice ustroje »Pro Patrie« slična društva u Češkoj, Poljskoj ili čak u Rusiji, koja bi nam pomagala podizati slavenske škole za slavensku djecu, koju hoće naši susjedi silomice potlačit. Čuo bi se zaista bolan uzvik »dall'Alpi al mare! No što ćemo! Našim Talijanšem pada sjekira uvijek u med, dočim su kod nas svemu što je slavensko vremena vrlo neprijazna.

## Veselje u Izraelu

Talijanski listovi u Dalmaciji i u našem Primorju vesele se, što je u kraljevini Italije osnovano društvo »Pro Patria«, koje će zborom i tvorom, t. j. savjetom i novcem podupirati naše Talijane, da ustraju talijanske škole za hrvatsku i slovensku djecu u Istri, na Goričkoj, oko Trsta, a valjda i u Dalmaciji. Veselju tomu nema prigovora, nu mi pitamo, što bi kazala naša

dale struje, koje su težile za germanizacijom. Na čitavom lužičkom teritoriju su skoro isključivo njemački evangelički pastori (u Pruskoj je nekih pet do šest lužičkih pastora) ili privrženici nacionalno-socialističkog režima i zbog toga se tu ni govoriti ne može o kulturnoj djelatnosti putem crkve. U saskoj Gornjoj Lužici je još dvadeset srpskih protestantskih župa, koje imaju pastore, ali bogosluženje se vrši na oba jezika i nekoje župe su već germanizirane.

Novi principi provincijalnih i općinskih uprava ne isključuju istina pretstavnik manjina, ali sve to zavisi od odluke organa narodno-socialističke stranke (NSDAP). Kako je medjutim administracija sve do posljednjeg seoceta građana na nacističkoj bazi, ne postoji mogućnost odbrane prava manjina, ma tamo i sjedio slučajno neki Lužički Srbin. Sa viših i srednjih mjesta su Srbi potpuno isključeni, takova mjesta isključivo zauzimaju Nijemci i to članovi nacističke stranke. Zbog toga nijedan Srbin nije školski inspektor, a još manje ćete ga naći u drugom zvanju. Landrat, Amtshauptmann, Regierungspräsident, sudija ili ma koji viši činovnik, to je uvijek Nijemac.

Lužički Srbi imaju svoje kulturne organizacije, koje je nekoliko poratnih godina reprezentiralo »Narodno vijeće«, a sada ih zastupa »Domovina«. Ta organizacija je sada medjutim ugrožena principima nacističkog režima, koji namjerava da sve srpske organizacije pod-

redi nacističkim korporacijama: posljedica toga bi dakako bio prestanak samostalnosti i specijalnog narodnog karaktera Lužičkih Srba. »Domovina« je već dobila naredjenje, da srpska društva ne smiju više upotrebljavati naziv »Lužičkih Srba«, nego »Bund wendischsprachender Deutscher«. Ako društva odbiju da postupe po tom naredjenju, bit će raspuštena i začlanjena u nacističke organizacije.

Lužičkim Srbima je zabranjeno da upotrebljavaju narodnu zastavu i grb. Njihovom dnevnom listu »Serbske Novine«, koje izlaze već 95 godina, prijeti konfiskacija ako dirnu interese manjina. List na primjer ne smije napisati da su Lužički Srbi manjina ili da po narodnosti spadaju među zapadne Slavene. Ne smije pisati o razlici između Srba i njemačkog »Volkstum« i ne smije donositi vijesti o predavanjima ili skupštinama »Domovine«. Na plakatima, ulaznicama, programima itd., njemački jezik se mora upotrebljavati na prvom mjestu, a srpski tek na drugom.

Nasilno raznarodovanje je zlo, ki se kaznuje samo. Narod bi ne bil naravna družina in narodnost ne naravna svojstvenost ljudstva, če bi nasilno raznarodovanje ostajalo brez zlih posledic za raznarodovance in raznarodovalce. Tako je pravilo naravnega prava. Kako veliko zlo je raznarodovanje, potrjuje zgodovina, učiteljica narodov.

JUGOSLOVENSKO-TALI  
JANSKI KULTURNI ODNOSI

Riječka revija »Termini« na talijanskom i hrvatskom jeziku.

Na Riječi izlazi književna revija »Termini«, kojoj je direktor Giuseppe Gerini, a glavni urednik Garibaldo Marussi. U svojem posljednjem broju ta revija najavljuje, da će izdati jedan naročiti broj na talijanskom i hrvatskom jeziku u svrhu međusobnog literarnog upoznavanja.

G. Ljubomir Maraković napisat će za taj broj jedan pregled moderne hrvatske književnosti (na talijanskom), a g. Euriolo De Michelis pregled talijanske književnosti (na hrvatskom jeziku).

Od talijanskih pisaca bit će prevedeni na hrvatski u tom broju ovi pisci: Alvaro, Bachelii, Betti, Bonsanti, Bottai, Bontempelli, Cecchi, D'Annunzio, Fiumi, Fratelli, Gadda, Gallian, Lanza, Linati, Loria, Malaparte, Marpicati, Montale, Mussolini, Papini, Pirandello, Puccini, Saba, Soffici, Stuparich, Tecchi, Tozzi, Ungaretti.

Od Hrvata bit će prevedeni na talijanski jezik: Nazor, Krlježa, A. B. Šimić, Koršor, Domjanić, Ujević, Cesarić, Bonifacić, Sabić, Tresić-Pavičić, Begović, Perković, Hergešić, Stuparić i još nekoji.

Revija najavljuje, da će prirediti u daljnjim brojevima i prevode srpskih i slovenskih pisaca.

## U Zagrebu je osnovano društvo prijatelja talijanske knjige

Grupa intelektualaca u Zagrebu odlučila je da osnuje jedno društvo, koje će podržavati kulturne i umjetničke veze s Italijom i njezinom kulturom. 12. o. mj. je u Zagrebačkom zboru održana konstituirajuća skupština ovog društva. Društvo će njegovati talijansku knjigu, literaturu uopće i podržavati će umjetničke veze sa Italijom. Na ovom sastanku, odnosno na konstituirajućoj skupštini, biran je prof. dr. Kerubin Šegvić za prvog pretsjednika »Društva prijatelja talijanske knjige«. Za potpretsjednika biran je dr. Karlo Lukšić, članovima uprave: Stjepan Prijatelj, Ćiril Ćudina, dr. Jerko Iljadica, Vlaho Kajić, dr. Franjo Barac, Zdenko Bažac. Nadzorni odbor: dr. Branko Benzon. Benko Horvat i profesor Mate Ujević. Časni sud: prof. dr. Filip Lukas, dr. Mirko Deanović, dr. Franjo Bulić, dr. Marko Matulić, dr. Josip Berović i dr. Baldo Dukić.

Velika većina osnivača i članova uprave su — Dalmatinci.

## VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

## PREGLED DVOSEČNEGA DELA „TABORA“ V LJUBLJANI

Ljubljana, julija 1937. Od letošnjega rednega obnega zbora društva »Tabor« v Ljubljani sta potekla komaj dva meseca. Bilanca dela v teh dveh mesecih je aktivna.

V treh pravih je sedanjí odbor usmeril svoje delo: vzgoji članstva, njegovemu socialnemu položaju ter propagandi naših nacionalnih in emigrantskih problemov. To pa so tudi glavne naloge našega pokreta.

Vzgoji članstva smo kakor doslej posvetili predvsem članske sestanke s predavanji, ideološke tečaje, ureditev čitalnice in podobno. Zavedajoč se, da je aktivnost vsega članstva pri društvenem življenju glavni pogoj obstoja in napredovanja društva, smo skušali vse članke zaposliti pri raznih društvenih odsekih: organizatorno-propagandnem, socialnem, ženskem, pevskem itd. Zlasti nekateri teh odsekov so pokazali veliko zanimanja in iniciativnosti, tako da lahko z zaupanjem zremo v bodočnost.

Članstvo je v tem kratkem času imelo priliko poslušati štiri predavanja, katera so obravnavala važna aktualna vprašanja, ki neposredno ali posredno zadevajo tudi našo emigracijo. Želimo, da bi bil naš emigrant v vsakem oziru človek časa, v katerem živi, poučen o vseh važnih dogajanjih doma in v svetu, v preteklosti in sedanjosti. Nismo mu zapirali pogleda v trenja in pokrete, ki so ustvarjali zgodovino, nočemo tudi, da bi ostal slep za vse, kar se danes dogaja v Evropi. Zato so mu bila taka predavanja potrebna.

Poleg tega pa zahtevamo od našega emigranta, da je vedno poučen o problemih, ki se njega samega najbolj tičejo. Zato se bo v bližnji bodočnosti vršilo šest predavanj, katera so namenjena izključno političnemu problemu Juljske Krajine in naše emigracije.

Da poživimo stike med posameznimi emigrantskimi organizacijami in njihovimi člani, da to vzgojno delo čim bolj koordiniramo in posplošimo, bomo priredili v tem mesecu v bližini Medvod celodnevni tečaj za vsa emigrantska društva v Ljubljani in na Gorenjskem. Priznani predavatelji bodo spregovorili o političnem, socialnem in gospodarskem stanju v Evropi ter o nalogah, ki iz tega izvirajo za našo emigracijo.

V okviru možnosti smo tudi oskrbeli društveno čitalnico z novimi časopisi in revijami. Ta akcija pa je še v teku in upamo, da se bo uspešno zaključila.

Drugo vprašanje, ki je za našo emigracijo zlasti v sedanjih prilikah velikega pomena, je vprašanje socialnega položaja naše emigracije. Na anketi, katero je bil zvezni direktorj sklical 5. maja t. l. v Zagrebu, smo se prepirali, da je radi prazničnih gospodarskih razmer v posameznih pokrajinskih državah trenutno nemogoče reševati to vprašanje enotno za vse emigrantske centre v Jugoslaviji.

Ker pa vidimo, da je treba temu perečemu in življenjskemu vprašanju posvetiti vsaj v nekaj možnostih čim večjo pozornost, je društvo »Tabor« sklicalo 18. junija t. l. v Ljubljani socialno anketo za vsa emigrantska društva v Sloveniji z namenom, da se vsaj za to pokrajino uredi enotno socialno akcijo. Sklepe te ankete so bili objavljeni v »Istri« in kažejo, da se je končno tudi na tem področju pričelo s sistematičnim delom. Prihodnja taka anketa se bo vršila za Slovenijo v jeseni v Celju.

Zavetišče društva »Tabor« na Vtču pri Ljubljani je bilo ravnokar temeljito popra-

TRI NOVE KNJIGE GORIŠKE  
MATICE

»Jutro« poroča: Te dni so izšle tri nove knjige Goriške Matice, ki se službeno imenuje Unione Editoriale Goriziana: Poljski pripovedniki v prevodu Ivana Lesjaka, proza Boga Vremca »Le hrepenenja« in 10 zvezek zbornika »Luče«. Opozarjamo na 110 strani obsegajoči zbornik, ki je že sam vreden zanimanja in pozornosti slovenske kulturne javnosti. Dobršen del zbornika (36 strani) zavzema študija Iva Drena o Ivanu S. Turgenjevu. Pisec prikazuje življenje velikega ruskega pisatelja, nato pa označuje v posebnih poglavjih novele, povesti, romane, pesmi, igre, pisma in spomine ter kaže, da ima Turgenjev v pisu ne samo iskrenega častilca, marveč tudi razgledanega poznavalca. Znanstveno tehtna in obilno dokumentirana je razprava Ferda Plešića »Beneška ljudovlada in njeni slovanski polki«, ki nas seznaja z doslej še malo obdelanim sodelovanjem južnih Slovanov, predvsem Slovencev in dalmatinskih Hrvatov, v službi Serenissime. Naša zgodovinska veda bo lahko samo pozdravila poskuse podrobnega raziskavanja nekdanjih stikov našega naroda z Italijo in njenimi državami, izmed katerih so bile zlasti Benetke važne za našo zgodovino. — F. S. objavlja »Nekaj spominov na Frana Erjavca« in med drugim omenja da so njegove telesne ostanke nedavno prenesli na novo goriško pokopališče, kjer pa so pokopani brez prejšnjega (Gregorčičevega) napisu. — Silvester Škerl je prispeval pod naslovom »Pisatelji in knjige« kritični pretres nekaterih leposlovnih publikacij Goriške matice. Goriške Mohorjeve družbe, Luči in Sige. Največji del zavzemajo v tem vešče in sveže spisane referatu povesti Frana Bevka, ocenjeni so pa tudi nekateri spisi Slavka Slaveca, Damira Feigla in Janeza Roženceta.

## ZLATIČEV »BALUN« NA KONCERTU U POČAST AMERIČKIH HRVATA.

U petak naveče priredjen je u bivšem Hrvatskom Sokolu koncert u počast Američkih Hrvata. Na toj priredbi je izvajian i »Balun«, stari istarski ples, u izvedbi članova MHKD.

## IZBOR IZ JANEZA SVETOKRIZKEGA

Izbor iz Janeza Svetokriškega, slovenskega pridigarja baročne dobe, čigar pridige bodo pomenile sodobnemu čitatelju pravo odkritje, bo izdala v kratkem Akademsko založba v Ljubljani. — (Agis—)

višeno. Izvršena dela obsegajo: omet cele stavbe na zunaj, prebarvanje zunanega lica stavbe ter ureditev strešnega napuška. Še tekom tega početja pa bomo izvršili tudi mnoga dela v notranjosti zavišišča, tako da bo ta dom res vreden dostojnega človeka.

V svrhu propagande smo tudi že storili korak naprej. V zadnji številki lista »Istre« je bil objavljen naš razpis natečajev za leposlovne spise, za razglednice in za brošuro, ki nam izprno obravnava kak predel Juljske Krajine. Pripricani smo, da bo ta naš poziv imel velik odmev.

V septembru t. l. namerava društvo prirediti v Ljubljani propagandno-idejni tečaj. V zvezi s tem predmetom pa ima tudi v načrtu več predavanj za svoje člane.

Vse to delo teži na društvenih odsekih, kateri so med sabo ozko povezani. V odsekih pa se udelejuje velika večina članstva.

## Društvo »Gorica« v Ptuj

V sredo, dne 14. t. m. ob 20 uri se vršil redni mesečni sestanek v gostilni pri Kravini, katerega se je udeležil v Ptuj se mudeci naš zaslužni in odlični rojak g. Andrej Gabršček, na katerega je v uvodnem pozdravu naslovil tov. preds. par lepih in pristrčnih besed. Nato je tov. preds. kratko nanizal pregled dela in dogotkov zadnjega meseca o katerih mora biti informiran vsak emigrant, nakar je za obletnico požiga Narodnega doma v Trstu, dne 13. 7. 1920. podal pregled vseh tistih žalostnih dogotkov.

Sledilo je zatem skoraž nad eno uro trajajoče predavanje g. Gabrščaka o zgodovini Slovencev s posebnim ozirom na Primorsko in Istro. Članstvo je bldno sledilo predavanju, saj nam je g. Gabršček obrazložil in podčrtal izvestne zgodovinske momente, ki so s svojimi posledicami v teku časa vplivali, da je naš narodni življenj na Primorskem in v Istri dobil tisto svojstveno mentaliteto, združeno z izrazito borbenostjo proti našemu tisočletnemu sovražniku.

Ob tej priliki je g. Gabršček podaril našemu društvu svojo knjigo: Goriški Slovenci II del, s željo in posvetilom da bi naše članstvo črpalo iz nje ljubzni do svoje rodne zemlje. Vse naše članstvo je prevzela njegova še vedno mladeniška borbenost, prijetno pa smo bili presenečeni, da je prišel g. Gabršček med nas po stari primorski navadi z rdečim nageljkom na kamiljoli. — Takih večerov si naše članstvo želi še mnogo!

Pretoklo nedeljo popoldan dne 11. t. m. pa je priredilo naše društvo izlet na grad Vurberg. Izlet je bil zamišljen tako, da bi z mariborske strani prišli tudi člani bratskih društev »Nanosa« in »Jadrana«, toda žal sta bili ti dve zadržani. Izleta se je udeležilo okrog 50 oseb.

## Sastanak omladinske sekcije na Trešnjevki

Omladinska sekcija društva »Istra« održava dne 25. o. mj. svoj redoviti sastanak u Moščeničkoj ulici br. 16 u socialnom otkusku društva na Trešnjevki. — U okviru sastanka na dnevnom su redu druge usmene novine. — Poziva se emigrantska omladina, ostalo članstvo i prijatelji da se odazovu u što većem broju. — Odbor.

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. rova ulica 48, III. kat. — Tisak: Štečajina

čekovnog računa 36.789. — Pretplata: za cijelu godinu 48.— din., za pola godine 24.— din., za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara

— Vlasnik i izdavač: Konzorcij »Istra«, Masarykova 28a, II. broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI, zvonimi-

Rudolf Polanović, Zagreb, ilica broj 131.